

Jan Štursa & Jiří Dvořák

Atlas krkonošských rostlin

Karmášek, České Budějovice, 2009, 330 p.
(Autoři knihu věnovali do knihovny ČBS.)

Českobudějovický nakladatel Karmášek v roce 2009 obohatil náš knižní trh titulem, který byl milovníky Krkonoš a horské květeny dlouhé roky očekáván. Po úspěšném Atlasu šumavských rostlin (autorem V. Žíla; recenze byla publikována ve Zprávách ČBS 40/2: 318, 2005) vydal obsahově volně navazující fotografický Atlas krkonošských rostlin. Tentokrát ovšem ve zcela odlišné a pozoruhodně výpravné ediční a grafické úpravě.

Autory textu a většiny barevných fotografií v Atlasu jsou respektovaní krkonošští fotografové a botanici Jan Štursa a Jiří Dvořák. Jen malá část fotografií pochází od jiných fotografů, jejich jmenný přehled je uveden v tiráži. Předmluvu ke knize napsal populární botanik Jiří Sádlo. Následuje stručný popis přírodních poměrů a květeny Krkonoš. Vybrané druhy, resp. fotografie (je jich 378) jsou v knize seřazeny podle botanického systému. Uspořádání druhů je pak důsledně v pravidelném formátu – tři fotografie ve sloupci pod sebou na jedné stránce a příslušný text přehledně na stránce protilehlé, což je nesporný klad Atlasu. Text obsahuje stručný popis druhu, jeho celkové rozšíření, stanoviště a vždy je zde samostatně uvedeno podrobněji rozšíření v Krkonoších. Cenné jsou poznámky o dalších příbuzných druzích, případně se poznámky týkají využití ve farmacii. K fotografiím jsou připojeny drobné pérovky některých morfologických detailů. Knihu uzavírá stručný terminologický slovníček odborných botanických výrazů, skromný přehled základní botanické literatury a úplné rejstříky českých, latinských, německých a polských druhových jmen. Národní rejstříky jistě ocení uživatelé Atlasu z řad našich příhraničních sousedů, soubor polských jmen horských rostlin byl v takovém rozsahu u nás sestaven zřejmě poprvé. Kniha je v šité vazbě a v pevných deskách, je vytištěna na kvalitním (lehce nažloutlém) grafickém papíru. Ačkoliv byla knize očividně věnována mimořádná péče, výsledek bude pro část veřejnosti přesto patrně zklamáním. Největší podíl na této skutečnosti nese bohužel právě nadměrná snaha vydavatele o originalitu, která pro tento typ průvodců není vhodná.

Zájemce, tedy přesněji pěšího turistu, v první řadě odradí s vysokou pravděpodobností od koupě zcela nepraktický formát (28,5 × 12 cm), tuhle knihu si prostě při exkurzi do kapsy u bundy jen tak nestrčíte. I doma v knihovně Vám bude problémem. Abych byl upřímný, vůbec jsem tento nešťastně uvážený záměr vydavatele nepochopil. Do hor potřebuje turista průvodce, který, kromě přehledného a srozumitelného obsahu, bude mít především malý formát, tak aby mu nepřekážel v pohybu, ale současně, aby mu byl také pohodově po ruce. Takovým byl např. před mnoha lety vydaný a oblíbený kapesní atlas Jiřího Sojíka Rostliny našich hor. To je léty vyzkoušená praxe, na které nelze moc měnit. Druhým kamenem úrazu jsou překvapivě barevné fotografie, což je vzhledem ke jmenovaným zkušeným autorům ještě více udivující moment. Autoři však na tom nenesou vinu. Bez možnosti z jejich strany ovlivnit výběr papíru, byl vydavatelem zvolen nevhodný typ, který pak měl při finální tiskové fázi za následek určitý posun barev a především kvůli zvýšené savosti viditelné rozostření a ztrátu detailů u fotografií. Nedovolil si vytištěné fotografie hodnotit z pohledu profesionála, mohu se k nim vyjádřit jen jako laický uživatel knihy. Kromě nevzdařeného tisku a nevýrazné barevnosti u většiny z nich, mě zaráží i necitlivé výřezy rostlin, nerozumně zvolený, téměř čtvercový rozměr, a u některých druhů i přímo špatný výběr. Některé fotografie bych bez uzardění hodnotil jako nekvalitní nebo pro správné pojmenování rostliny dokonce nepoužitelné – podrobněji uvedu dále v textu. Značně přehnaná snaha grafika o originální úpravu knihy se projevuje ke škodě věci například i v takových maličkostech, jako je milimetrové měřítko otiskné na zadní desce, což je pro určování rostlin určité praktická pomůcka, zde na zeleně mramorovaném podkladu ovšem jen stěží použitelná. Podobně se ztrácí v podbarveném okraji stránek velmi nevýrazné označení jmen čeledí. Do výčtu neduhů bych zařadil i poměrně

vyšokou prodejní cenu knihy, která je vydavatelem doporučena ve výši 580 Kč, je tedy oproti šumavskému atlasu výrazně vyšší.

V dalším svém hodnocení se soustředím na konkrétní poznámky k botanické části. Jak jsem uvedl, otištěné fotografie jsou různé úrovně a celý soubor působí poměrně dost nevyrovnaně. Najdeme tu fotografie velice zdařilé a pro dotyčný druh mimořádně výstižné (např. *Asarum europaeum*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Hypochaeris uniflora*, *Larix decidua*, *Ulmus glabra*), fotografie, které jsou věrné (těch je většina, namátkou uvádím např. *Carex rostrata*, *Lycopodium annotinum*, *Phegopteris connectilis*, *Polystichum aculeatum*, *Pulsatilla alpina*, *Vicia sepium*), ale není tu bohužel nouze ani o fotografie, které by šlo nahradit lepšími (*Aegopodium podagraria*, *Dentaria bulbifera*, *Mercurialis perennis*, *Oxalis acetosella*, *Parnassia palustris*, *Polygala comosa*, *Prunus avium*, *Vaccinium myrtillus*). Několik fotografií je však pro rozpoznání druhu jen obtížně použitelných (*Cystopteris fragilis*, *Dryopteris dilatata*, *Epilobium montanum*, *Glyceria fluitans*, *Poa chaixii*, *Ranunculus acris*, *Salix fragilis*), v jednom případě (*Melampyrum sylvaticum*) došlo i k mylnému uvedení jména (na fotografii je ve skutečnosti *M. pratense*). Naopak velmi cenné jsou fotografie krkonošských endemických a reliktních druhů (*Carex derelicta*, *Carex rupestris*, *Knautia arvensis* subsp. *pseudolongifolia*, *Minuartia corcontica*, *Salix bicolor*, *Saxifraga moschata* subsp. *basaltica*, *Saxifraga nivalis*). Neprofesionálně působí na mnoha místech grafikem necitlivě ořezané snímky, u některých druhů až příliš nešetrně (např. *Arabis sudetica*, *Barbarea vulgaris*, *Capsela bursa-pastoris*, *Gymnadenia conopsea*, *Orchis ustulata*). I když se Atlas týká výhradně krkonošské květeny a dalo by se snad tedy předpokládat, že i pořízené fotografie pocházejí z Krkonoš, ve všech případech tomu tak nebude, např. *Linnaea borealis* bude pocházet nejspíš z jiných hor (v Krkonoších nebyl tento druh nalezen již desítky let), i snímek zmíněného černýše (*Melampyrum pratense*) nepochází z Krkonoš. Rostliny jsou v Atlasu rozděleny do dvou kategorií, na druhy původní a druhy nepůvodní (invazní), ty jsou zde uvedeny jako vetřelci. Třídění však není důsledné, mezi druhy původními nalezneme i několik druhů nepůvodních v ČR, resp. v Krkonoších, a to i přesto, že sami autoři v textu u těchto druhů nepůvodnost výslovně uvádějí (týká se např. *Calystegia sepium*, *Crocus albiflorus*, *Digitalis purpurea*, *Imperatoria ostruthium*, *Larix decidua*, *Myrrhis odorata*). Za poněkud unáhleně považuji do početně omezeného souboru vybraných druhů vřazení hořce šumavského *Gentiana pannonica*, který do původní květeny Krkonoš podle mého soudu nepatří (samí autoři v textu na jeho zdejší druhotný výskyt upozorňují). Celkový výběr druhů v Atlasu je však proveden citlivě, vedle obecných druhů známých i z nejnižších poloh ČR (jako je např. podběl, orsej, brusinka, vřes nebo líska), jsou tu zastoupeny vesměs všechny typické a nápadné horské rostliny, které může návštěvník při pobytu v Krkonoších běžně vidět. Nalezne tu však i ty nejvýznamnější vzácné druhy, obvykle rostoucí jen v karech, které tudíž živé, až na výjimky, spatřit nemůže.

Pokud bych své dojmy měl závěrem stručně shrnout, mohu poctivě uvést, že recenzovaný Atlas krkonošských rostlin, i přes uvedené výhrady, mnohého milovníka přírody uspokojí, leč, marná sláva, k fotografickému atlasu alpské květeny, jakým je Flora Alpina nebo jemu předcházející jednosvazková Flora Helvetica, chybí setsakramentsky moc. Švýcarská nakladatelská laťka pro nás leží pochopitelně stále vysoko, pak tedy doporučuji porovnání s velmi zdařilým fotografickým průvodcem Rostliny Alp (český překlad německého originálu vydala Academia 2007, 200 str., formát 20 × 13 cm, 355 druhů, cena 265 Kč).

Jiří H a d i n e c